

Dobíhanie priemeru – príbeh dvoch bratov¹

Lukáš Burian
KET, NHF, EUBA

Ekonomická konvergencia je dlhodobým cieľom politiky EÚ a je oporou pre koordináciu hospodárskej politiky a finančnej pomoci v rámci Európy. Európska integrácia, ktorá úspešne prepája ekonomiky členských štátov, výrazne pomáha najmä chudobnejším krajinám a novším členom. Príspevok prináša pohľady na ekonomickú konvergenciu Slovenska a Česka voči EÚ-28 nasledujúcej po prechode Československa z plánovanej ekonomiky v roku 1990 a následnom rozpade na 2 krajiny roku 1993. Obe krajiny v roku 2004 vstúpili do Európskej únie a Slovensko v roku 2009 aj do eurozóny.

Ekonomickú konvergenciu medzi krajinami a regiónmi môžeme porovnávať napríklad pomocou nominálneho hrubého národného príjmu (GNI) prepočítaného v parite kúpnej sily na jedného obyvateľa (per capita, PPS). Dôvod, prečo porovnávame krajiny pomocou GNI a nie prostredníctvom hrubého domáceho produktu (HDP) je fakt, že obe krajiny majú vysoký podiel priamych zahraničných investícií (PZI), čo spôsobuje, že národné príjmy sú síce generované v domácej ekonomike ale odchádzajú ako dividendy a príjmy nerezidentného obyvateľstva do zahraničia. PZI v roku 2017 na Slovensku

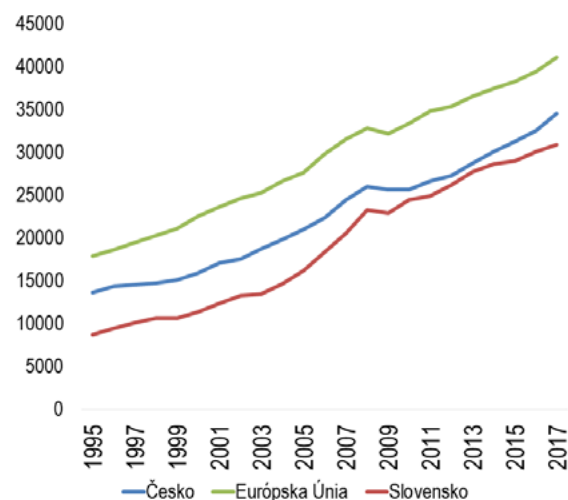
dosahovali 58,3% HDP, v Česku dokonca 71,9%, pritom priemerná hodnota za OECD bola na úrovni 43,8%²

Národný príjem na obyvateľa výrazne vzrástol za posledné dve dekády v oboch krajinách, ktoré sa tak priblížili k priemeru Európskej Únie. GNI na obyvateľa sa na Slovensku aj v Česku viac ako zdvojnásobil za posledných 20 rokov. Obe krajiny približne kopírovali trend EÚ ale s rýchlejšim tempom rastu ako vidíme na grafe č. 1. Na tomto grafe vidíme aj pokles, respektíve zbrzdzenie tempa rastu GNI v období okolo poslednej ekonomickej a finančnej krízy.

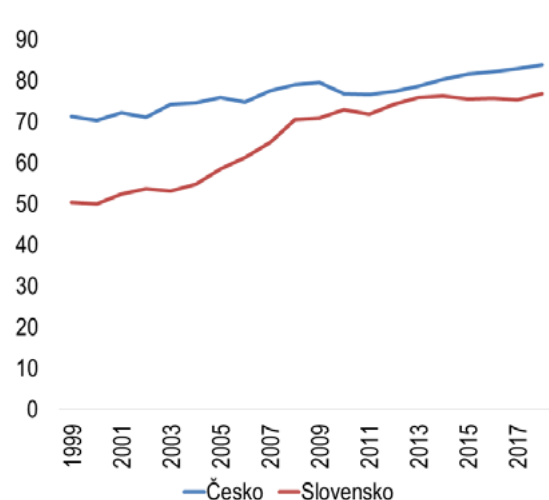
¹ Tento príspevok vznikol v rámci riešenia projektu VEGA (1/0393/16) Európska únia v pokrízovom období – makroekonomické a mikroekonomické aspekty.

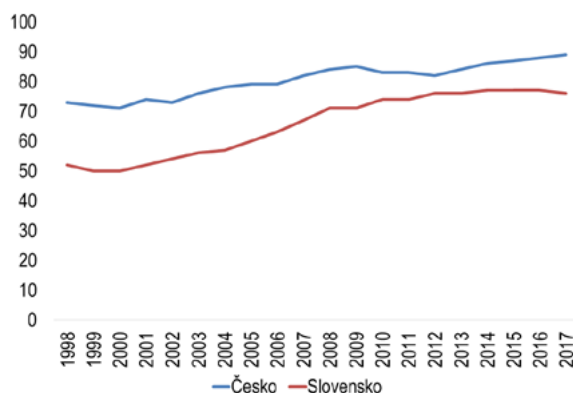
² Údaje OECD dostupné na <https://data.oecd.org/fdi/fdi-stocks.htm#indicator-chart>

Graf 1: Nominálne GNI per capita (PPS)

Graf 2: GNI per capita (PPS) ako % EU-28

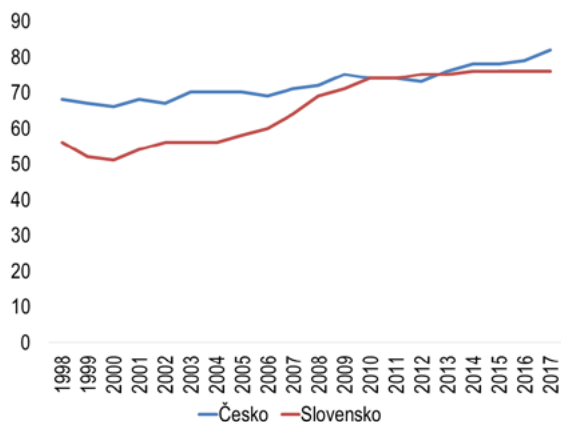

Graf 3: HDP na obyvateľa (PPS) ako % EÚ-28

Prameň: EUROSTAT, vlastné spracovanie

Na grafe č. 2 zase vidíme, ako obe krajiny konvergovali k priemeru EÚ počas sledovaného obdobia. Slovenský národný príjem na obyvateľa vzrástol z pôvodných 50,2% oproti priemeru EÚ v roku 1999 o 26,5 percentuálnych bodov na úroveň 76,7% v roku 2018, zatiaľ čo Česko vzrástlo z úrovne 71,2% v roku 1999 o 12,6 percentuálnych bodov na úroveň 83,8% v roku 2018.

Ekonomická konvergencia medzi krajinami sa obvykle porovnáva ako úroveň HDP na obyvateľa oproti priemeru (napríklad oproti EÚ). V krajinách ako je Slovensko a Česko, kde je významný podiel PZI na ekonomickom raste je však dôležité pozrieť sa aj na vývoj národného príjmu a spotreby domácností. V takomto prípade môže vzniknúť veľký rozdiel ak budeme merať konvergenciu krajín podľa HDP alebo GNI na obyvateľa, keďže časť príjmov je smerovaná von z krajiny. Preto pomocou GNI na obyvateľa vieme presnejšie ukázať hodnotu národných príjmov dostupných pre domácu ekonomickú aktivitu. Ďalším ukazovateľom, ktorý vie bližšie priblížiť aká je životná úroveň domácností v danej krajine je skutočná individuálna spotreba (AIC – actual individual consumption). Skutočná individuálna spotreba pozostáva z tovarov a služieb skutočne spotrebovaných jednotlivcami bez ohľadu na to, či tieto tovary a služby nakupujú a platia domácnosti, vláda alebo neziskové organizácie. V medzinárodnom porovnávaní spotreby sa AIC často považuje za preferované, pretože nie je ovplyvnené skutočnosťou, že inštitúcie zabezpečujúce niektoré dôležité služby spotrebované domácnosťami, ako sú zdravotnícke a vzdelávacie služby, sa značne líšia

Graf 4: AIC na obyvateľa (PPS) ako % EÚ-28

Prameň: EUROSTAT, vlastné spracovanie

medzi krajinami.

V grafe č. 3 vidíme, že v roku 2017 bolo HDP na obyvateľa v parite kúpnej sily v Česku na úrovni 89% oproti priemeru EÚ-28, čo by značilo pomerne rýchlu konvergenciu. Pri ďalšom porovnaní s grafom č. 2 zistíme, že GNI na obyvateľa v Česku v tom roku dosiahlo úrovne skoro 84%. Môžeme teda povedať, že konvergencia meraná pomocou GNI by bola v prípade Česka o niečo pomalšia ako je tomu v prípade merania pomocou HDP. V prípade Slovenska by bola hodnota HDP aj GNI niekde okolo 76%. Ak porovnáme tieto dve krajiny medzi sebou podľa úrovne HDP na obyvateľa mohli by sme si myslieť, že existuje veľký rozdiel v životnej úrovni na Slovensku a v susednom Česku (rozdiel úrovne HDP oproti EÚ-28 skoro 13%). Pri pohľade na úroveň skutočnej individuálnej spotreby v oboch krajinách zistíme, že v týchto krajinách je rozdiel v štandarde životnej úrovne (respektíve spotreba domácností) omnoho menší ako je rozdiel vo vývoji HDP, teda AIC na obyvateľa oproti EÚ-28 bolo v roku 2017 v Česku na úrovni 82% a na Slovensku na úrovni 76%. Podobné odchýlky môžeme vidieť aj v iných krajinách. Napríklad Luxembursko dosiahlo HDP na obyvateľa na úrovni 253% oproti EÚ-28 v roku 2017 ale úroveň skutočnej individuálnej spotreby bola v krajine oproti EÚ-28 na úrovni „iba“ 132%. Dôvodom tohto obrovského rozdielu je fakt, že Luxembursko disponuje veľkým množstvom cezhraničnej pracovnej sily z okolitých krajín. Títo pracovníci síce prispievajú k zvyšovaniu HDP, no nie sú započítaní do rezidentnej populácie, ktorá ovplyvňuje veľkosť HDP na

obyvateľ'a.³

V posledných desaťročiach Česká republika a Slovensko zažili ekonomický rozvoj, medzinárodnú integráciu a reformy politík, ktoré znamenali významný posun smerom k dobiehaniu rozdielov národných príjmov oproti priemeru EÚ a medzi týmito dvoma krajinami. Slovensko sa v Európskej únii opisuje ako úspešný príbeh konvergenzie a prijatia eura. Okrem pozitívneho trendu smerom k priemeru vyspelejších krajín EÚ Slovensko zavedením eura napríklad zvýšilo export o 12%.⁴ Úspech Slovenskej konvergenzie

³ EUROSTAT – news release 192/2018 dostupné na: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/9447627/2-13122018-AP-EN.pdf>

⁴ <https://www.banque-france.fr/sites/default/files/slidesjaanikamerikull.pdf>

nemôžeme pripisovať len zavedeniu eura, pretože obdobne dobre sa darilo aj našim susedom v Česku, ktorí sa rozhodli si ponechať svoju menu doteraz. Ako sme ale ukázali aj rozdiel medzi Slovenskom a Českom sa pomaly zmenšuje. Dôležitou oblasťou pre ďalší rozvoj oboch krajín je zlepšenie v oblasti podnikateľského prostredia. Podľa indikátorov World Bank Slovensko je pod priemerom eurozóny v oblastiach ako je štart nového biznisu, ochrana menších investorov alebo korupcia v oblasti vybavovania povolení. Viac ako 55% podnikateľov podľa Eurobarometra v roku 2017 označilo korupciu ako prekážku biznisu⁵.

⁵ Flash Eurobarometer 457, Businesses' attitudes towards corruption in the EU, October 2017.